

Upton Sinclair: Jimmie Higgins

A »Testvériség-Egység« kiadóvállalat kiadásában nemrég jelent meg Sinclair: Jimmie Higgins c. regénye.

Sinclair haladó író. Bátor helyzetföltárásáért nemrég veszítette el kiadóját és utolsó regénye, amely a négerkérdéssel foglalkozik, már saját kiadásában jelent meg, a kiadók bojkottja miatt. Regényeiben az amerikai kapitalizmus fejlődésének újabb tüneteit ábrázolta, a munkásság harcát a kizsákmányolás minden fajtája ellen. Bátran nyúlt a legégetőbb szocialista kérdésekhez. Az amerikai életnek arról az oldaláról ír, amelyről a vezetők nem szívesen beszélnek. Írásainak ez a jellege, tehát a szocialista problematikának szocialista módon való megközelítése és megoldása, az Októberi Forradalom után még határozottabbá, még szilárdabbá vált. Megismerkedve Lenin tanításával a forradalomról, a Párt vonaláról, Sinclair távlatot tudott adni művének és a műbe foglalt eseményeknek. Hősei tétováznak, de csakhamar megismerik a helyes utat és világosan látják a célt. Talán legjellemzőbb ilyen regénye a Jimmie Higgins. Természetesen Sinclairrel kapcsolatban nem beszélhetünk szocialista realizmusról, még ebben az esetben sem. Tud előre mutatni, hősei tudják, mért harcolnak; azonban írói módszere, az a mód, ahogyan hőiséhez közeledik, ezt az írást a kritikai realizmus sikerültebb alkotásai közé állítja. Ábrázolása nem ér el gorkiji magasságot, hisz Gorkij regényében és novelláiban a szocialista realizmus eddig még felülnemmult remekét alkotta meg. Az amerikai szocialista mozgalom nem jutott el arra a fokra, ahol az orosz munkásság 1905-ben volt, és így nem tudott alapot szolgáltatni olyan realizmusnak, amelynek gyökere a szocialista mozgalomba kapaszkodik és amelynek hatása nagy, új módszerrel dolgozó irodalmat teremtett. Így Amerika haladó írói a nyugati hagyományokat folytatják, félszeggel még a naturalizmusra kacsintanak (Jimmie Higginsben a gyáros fiának éjjeli kalandja a farmon, hol Jimmie él). Annyi azonban észrevehető, hogy bizonyos vonásaiban már eltér a kritikai realizmus megszokott formájától. Az a tény, hogy a regény hősének élete nem pesszimizmusba torkollik, bármennyire tragikus is a befejezés, már új, a kritikai realizmusban ismeretlen dolog. A nyugati realizmus maradványai és az új szocialista tartalom Sinclairnek ebben a regényében disszonanciában egyesülnek. Érezzük, nem a régi, de még az új sem. Sajnos nem ismerjük Sinclair újabb regényeit, pedig érdekes lenne végig kísérni az amerikai realizmus fejlődésének újabb szakaszát is.

Az első világháború időszaka a szocialista mozgalom nagy erőpróbája volt. Elméleti gyengeségük vagy szilárdságuk, szervezeti erejük tünt ki ekkor. A háború nyílt színvallásra kényszerítette a szocialista pártokat. Azon a gyűlésen, amit a leesvillei pártszervezet rendezett, hogy a háborúval és az ennek következtében beállott új helyzettel szemben tisztázzák álláspontjukat és magatartásukat, a következő, az akkori szocialista mozgalomra általában

jellemző párbeszéd hangzott el: »A mi számunkra csak egy kérdés létezik. Internacionalisták vagyunk-e, vagy sem? Nekem úgy rémlik, vetette közbe Norwood, — hogy a kérdést úgy kellett volna feltenni: antinacionalisták vagyunk-e, vagy sem?« Ez a probléma, természetesen, nemcsak Leesvilleben. Amerika egyik kis városában vetődött fel, hanem szerte Európában is. A világ szocialista pártjaiban ez a probléma égetően fontossá vált. A II. Internacionálé, amely hivatva lett volna, hogy a problémát megoldja és helyes álláspontot foglaljon el vele szemben, ekkor már a beszivárgott opportunistálemek működése miatt megszűnt ható erő lenni.

Érdemes foglalkozni ezzel a problémával, mert Sinclair regényének ez a mozgató ereje. Aszerint is csoportosíthatjuk a szereplőket, hogy milyen álláspontot foglalnak el e kérdés iránt. A regény egyik alproblémája rejtőzik az előbb említett idézetben. Így a regény is új jelleget kap, amelyről később lesz szó. Előljáróban csak annyit, hogy a regény nem egyén, vagy embercsoport regénye. Egy egész mozgalomról szól a »Jimmie Higgins«. A regény főhőse csak kis mértékben Jimmie, a szegény amerikai munkás. A valódi főhős maga az amerikai szocialista mozgalom. A pontosabb meghatározás kedvéért itt is különbséget kell tennünk a mozgalom vezetői és magát a mozgalmat alkotó munkásság között. A regény első fejezetei pont erről szólnak. A vezetőség nem képviseli a pártot. A párttagok és vezetői között mély szakadék van. A vezetőség reprezentál, gyűléseken szónokol, a párttagok nagy tömege pedig a tagsági díjat fizeti, feláldozza idejét és pénzét — bár szűkösen él — egy nemesebb cél érdekében. Kik is tulajdonképpen a vezetők? Munkások? Csak nagyon kis mértékben. Értelmiségiek, akik határozott cél, öntudat és forradalmi készütség nélkül, tisztán kapitalista úton, pénzük segítségével jutottak be a pártba és nyertek vezető szerepet. Természetesen ezeknek az ügye nem volt egyúttal a Párt ügye is. Ezt a párttömegek is tudták; nem egy helyen olvassuk az összeütközésekről a párt öntudatos része (vad Bill, a köréje csoportosultak) és az úgynevezett vezetőség között. Jellemző módon némitották el a regény egyik öntudatos, harcoss hősét ezek a vezetők. Egyszerűen megtiltották, hogy a gyűléseken felszólaljon, hogy így ne tudjon a párttagokra hatni. Ezek meg beleegyeztek, mert a vezetőséget senkisem merte megsérteni, nem mertek ellentmondani neki, hogy meg ne bántásák, hisz a vezetőség adta a pénzt a mozgalom céljaira. A pénzzel pedig befolyásukat is érvényesítették és a pártot megfertőzték az opportunizmus mérgével.

A regény helyes magyarázása szempontjából és a regénykoncepció ilyen jellegének következtében elengedhetetlenül szükséges pár szót szólni a szocialista mozgalmakról általában. Lenin szavai szerint a II. Internacionálé 1914-ben megszűnt, bár firmailag bizonyos ideig azután is fennállt. Fennállásának idején állandó belső harcok, széthúzás, opportunizmus jellemezték. A másik jellemző sajátága pedig a tehetetlenség volt, mely lényegében az előbbiből következik. Szinte egy határozatát sem tudta megvalósítani. Főleg azok a határozatok maradtak csak határozatok, amelyek a készülődő imperialista háborúra vonatkoztak. Nem valósították meg többek között a Bazelben hozott határozatokat sem, pedig a leglényegesebb elvekről szóltak. A szocialista pártok képviselői nem szavaztak a parlamentben a hadihitelek ellen, nem emelték fel szavukat a készülődő háború ellen. Ellenkezőleg. A burzsoázia álláspontjára helyezkedtek. Segítettek az imperialista kormányoknak abban, hogy a munkásosztályt a nacionalizmus mérgével oltsák be.

A nacionalizmus, mint a munkásosztályon belül jelentkező probléma, nem a háborúval keletkezett. Megvolt azelőtt is, csak nem ilyen kiélezett formában. Az európai bevándoroltak csakhamar jó yankeek lettek, a kapitalizmus kohója gyorsan forrasztotta egygő az őket. És a propaganda hatására ezek az emberek ismét magyarokká, németekké, lengyelekké váltak. Leesvillenben, a háború kitörése után csoportokra szakadt a pártszervezet. A viták akörül forogtak most, hogy melyik imperialista állam a támadó, melyik a megtámadott, tehát végső fokon, melyik állam visel igazságos háborút. A két párt között, hol ennek, hol annak adva igazat, állnak az amerikai munkások, akiknek ez a jelszavuk: etessük az amerikaiakat!

Jimmie Higgins is ezek közé az amerikai munkások közé tartozik. »Egyik válla magasabb volt, mint a másik, barna bajusza kivételül nedves és kusza, rendetlen fogai feketék, érdes kezeibe pedig a piszok és az olaj úgy beleette magát, hogy minden mosás időpazarlás lett volna. Ruhája kopott és lompos, kaucsuk gallérja repedezett, nyakkendője csupa foszlány. Egészbe véve: valaki, aki mellett észrevétlenül megyünk el az utcán«, és »aki minden héten hatvanhárom órát fogyaszt el életéből a »Nagy Empire« gépgyárban«. Mást, jellemzőt a regényben nem találunk róla. Érzelmi életéről alig tudunk valamit; ide Sinclair nem nyújt betekintést. Annyit tudunk csak, hogy az egyszerű emberek becsületességével szereti feleségét, akit a nyilvános házból hozott ki és három gyermekét. Ez a normális viszony egyszer siklik ki: Jimmie szerelmes lesz egy elvtársnőbe, aki nemrég került a városba és aki a nőmozgalom lelkes apostola. Ez a nő kijelentéseivel, viselkedésével megbotránkoztatja a férfiakat, de rögtön jó feleség, békés asszony lesz, ahogy férjhez ment. Ez a szerelem azonban nem járul hozzá lényegesen Jimmie jellemének megismeréséhez. Annyit tudunk csak meg, hogy naivsága mellett még félszeg is. Általában nem határozott jellem. Nincs benne következetesség, de idővel azzá fejlődik, hisz objektívvé lesz. Talán azt akarta hangsúlyozni Sinclair, hogy az egyén élete a kapitalizmus mind szövevényesebbé váló világában mennyire eltörpül, mennyire lényegtelenül szugorodik. A problémákat nem az emberek életén veti fel. Nem az emberek egyéni, közvetlen kapcsolataiból erednek a problémák, hanem felülről, szinte erőszakosan avatkozik bele a világ az emberek életébe. De így vagyunk a többi hőssel is. Személytelenek, csak névről különböztetjük meg őket és csak figyelmes szem vesz észre különbséget közöttük. Az emberek — a munkásokra gondolok itt — csak felfogásuk árnyalatában térnek el egymástól. A regény valamennyi munkás szereplője szocialista. A háború kitörése azonban elvben is felbontja ezt az egységet. Csoportok alakulnak. A német származásúak külön csoportosulnak. Ők általában azt az elemeket képviselik, amely a szocialista eszméket cserben hagyja és szívvel-lélekkel támogatja az imperialista Németországot. Az amerikaiak nem foglalnak állást. Tétovázznak. Szerintük egyik félnek sincs igaza és más vágyuk nincs, mint hogy hagyják őket nyugodtan dolgozni, hogy eltarthassák nagyszámú családjukat. Jimmie Higgins itt is tükrözi ezt a felfogást. Tanácsstalanságára jellemző, hogy az egyik vita hallgatásakor hajlandó volt megtapsolni mind a két táborn. Azokat, akik elítélték a német háborút és azokat is, akik védői voltak a Központi Hatalmaknak. Jimmie az egész amerikai munkásmozgalom szimbóluma. Jelleme az amerikai munkásmozgalomé is. A tanácsstalanság, bizonyos fokig az opportunizmus — ennek gyökere az elvi képzetlenség — a forradalmi öntudat csekély volta mind ezt mutatja. Jimmie ingadozása, de azért min-

dig előbbre jutása, ezt bizonyítja. Az amerikai névteleneket képviseli Jimmie, de akik már szervezkednek. A regény egy másik, nagy szimbóluma, az előbbinek mintegy kiegészítése az európai harcokban való részvétel. A döntő titkózetet Jimmie nyeri meg. Helyesebben nem is Higgins, hanem az amerikai kis emberek, a technikai munkásság. Azok, akik Jimmie nevével vonultak be Sinclair regényébe azért, hogy Jimmie egy osztályt képvisel, egy jogaiért küzdő munkásosztályt, egyetlen alakot nyer. Jimmie a regény harmadik részében (természetesen oszlik a regény három részre: Jimmie a gyárban, Jimmie a farmon és Jimmie Európában) már a jövőbe mutat. Elszakadva az amerikai munkásmozgalomtól és megismerkedve az Októberi Forradalommal, Sinclair az amerikai munkásmozgalom elé a jövő képét — a forradalmat — vetíti. A befejezés tragikus, Jimmie megőrül. Sok kitérővel mégiscsak felismeri a helyes utat. Ebben segítségére van vad Bill is, aki Jimmie mellett a regény másik pozitív hőse. Bill szintén szimbólum, az ösztönös forradalmárt képviseli. Nagy forradalmi tapasztalatokkal rendelkezik, azonban a sok üldözés, harc, megtöri erejét és a cél előtt összeroppan. A leesvillei pártszervezet egyetlen következetes és igazi forradalmára ő volt.

De lássuk magát a regényt. Rövid tartalma ez: Jimmie Higgins egyszerű amerikai munkás. A leesvillei pártszervezet tagja, aki aktívan is részt vesz a párt munkájában. A háború kitörésével a nyugodtnak mondható pártélet felborul. Jimmie ekkor is alaposan kiveszi részét az agitációs munkából. Tapasztalatlansága miatt német kémek hálózják be és így börtönbe kerül. Elveszíti állását, mert sztrájkolt. Mezei munkát vállal és egy közeli farmon dolgozik. A farmtól nem messze épült lőszergyár felrobbanásakor felesége és gyermekei meghalnak. Vándorútra kel vad Billel. Tanácsalanságába beáll katonának és Európába kerül. Itt egy döntő ütközetet nyer meg, egymaga feltartóztatva az ellenséget. Örmesterként az intervenció amerikai sereggel Arhangelszkbe jut, ahol az Októberi Forradalom eszméivel közvetlenül kapcsolatba kerül. Röpcédulákat terjeszt. Ezért börtönbe vetik, kínozzák, vallatják, amibe beleőrül.

Ez a regény rövid tartalma. Erre a gerincre azonban, sokrétű, bonyolult anyagot rakott Sinclair. Nem egészen egysíkú a regény. A munkásmozgalommal természetesen kapcsolatban van a kapitalista világ is. Ebbe is rövid, de jellemző képekben nyerünk betekintést. A kapitalista összeköttetések kuszáltságáról, de ugyanakkor erős kapcsolatairól érdekes képet kapunk. Például: a kapitalista vállalatok, annak ellenére, hogy konkurensi viszonyban vannak egymással, nem akadály arra semmi, hogy a sztrájkoló munkások ellen egymást támogassák. »Gépkocsi fordult be az udvarra és a tömeg hirtelen kettévált. Az autó zsúfolásig volt emberekkel, akik egymás hegyénhátán ültek és a kocsi hágsójára kapaszkodtak. Nyomban utána még egy autó. Ezek a hubbardstowni örök voltak, mert ilyen esetben a Hubbard-gépgyár készséggel segített a konkurensének. Ez volt a kapitalizmus összetartása, amit a szocialisták oly nagyon emlegettek«.

A másik jellemző összefüggést a háború szolgáltatta. A német kapitalizmusnak a háború ideje alatt is szoros kapcsolatai voltak az amerikai kapitalistákkal.

Jimmie Higgins élet-története, vagy méginkább párt-története Sinclair-nak alkalmat adott arra, hogy az amerikai munkásmozgalom sok jellemző vonását is megörökítse. Ilyen vonás például a szalonforradalmárok problémája. Ismertetésünk elején beszéltünk már erről; most pár vonással bővít-

jük az ott elmondottakat. Egy ilyen műkedvelő forradalmár volt Servis dr. is, aki nem érzett semmi közösséget a munkásmozgalommal, de pénze révén vezetőszerphez jutott. Terror alatt tartotta a tagokat, mert ő adta a pénzt propaganda célokra. Szava döntő volt. Vad Billt elnémította. Mindenki vigyázott, nehogy megsértődjék a pártnak ez a »vezetője«, hiszen kezében van a szervezet jövője, fejlődésének lehetősége. Mikor az egészséges elemek ragadják magukhoz a vezetést, pénzét nem folyósítja tovább, kilép a szervezetből és hamarosan az ellentáborban találjuk.

A másik ezzel kapcsolatos probléma a munkás-paraszt szövetség. A regény középső része erről is szól. Az opportunizmus, a helytelen párttaktika következtében a farmer, a nagybirtokos által kizsákmányolt mezőgazdasági munkásokkal, nem keresték az összeköttetést, nem szervezték őket, nem vonták be a forradalmi munkába. Ezek szervezetlenül, tehát védtelenül dolgoznak és ki vannak szolgáltatva a vállalkozók, földtulajdonosok kényének. Ez is bizonyítja, hogy mennyire nem készültek a forradalomra Amerika munkás vezetői. Jimmie a farmon idegennek érzi magát. Nem fél a munkától, hisz a gyárban is dolgozott, de hiányzik a szervezet, amely őt nevelte, tanította. Azt a kis tudást, amit felszedett, szervezeti életében leste el és most mindentől meg van fosztva. A mezőgazdasági munkások között nem tud elbeszélgetni a Párt problémáiról, mert azok még szervezetlenek. Idegenkedés, közöny, esetleg megnemértés és nemzeti fertőzöttség jellemzi a farmok világát.

A regény egy másik jellegzetes problémája a mozgalom és a háború, valamint az így felmerült nemzetiségi kérdés. Ez a probléma jellemezte a tízes éveket és itt volt aztán az egyetlen lehetőség, hogy Sinclair elveszítsen azt a következetes vonalvezetést, ami regényét mindvégig jellemzi. Érdeme az írónak, hogy a problémát nemcsak meglátta, de érzékeltette és azon túl meg is oldotta. Jellemzésül közöljük azt a részt, ahol teljes valójában feltűnik ez a probléma és ahol képet kapunk Sinclair írói módszeréről is. »A tagok vitatkozó csoportokba verődtek. Milyen véleménye legyen az embernek, egy olyan kormányról, amely ilyen gazságra ad parancsot! (Amerikai személyszállító hajók megtorpedózásáról van szó. B. I.) Schneider, a német serfőző azt válaszolta, hogy a német kormány minden tőle telhetőt megtett. Nem tett-e hirdetményt közzé a newyorki lapokban, melyben figyelmeztette az utasokat, hogy a hajón a megtámadtatás veszélyének teszik ki magukat? Persze, ha az asszonyok lőszerhajókon utaznak... Szép kis lőszer! — gúnyolódik az ügyvéd. Mi célra szolgálnak a töltényhüvelyek — hangzott a válasz — ha nem arra, hogy németeket öljenek velük? Németországot az egész világ megtámadta, tehát védekeznie kell... Az én számomra érthetetlen — jegyezte meg a fiatal ügyvéd, — hogy ti németek, most védelmezték a császártokat, holott a háború előtt nem győztétek szidni... Én kész vagyok meghalni hazámért. Keletporoszországéért!« — volt a felelet.

A regénynek sok érdekes és jellemző sajátosságát emelhetnénk ki. Sok problémára nem mutattunk rá, bár a regényben megvannak és Sinclair meg is oldotta őket. Véleményünk szerint a regény döntő, lényeges vonásait emeltük ki. Rá kell azonban mutatnunk néhány szépséghibára is. Sok olyan zavaró epizód került a regénybe, amelyek egyáltalában nem segítik elő az események megismerését és amelyek »amerikaias« ízt adnak a regénynek (a fiatal gyártulajdonos éjjeli kalandja). Ezek a már említett naturalista örökségből következnek. »Amerikanizmusok« ezek is azt bizonyítják, hogy Sinclair

nem tudott teljesen megszabadulni az úgynevezett amerikai életformától felfogástól.

A regény legnagyobb érdeme a következetesség, amellyel az amerikai munkásmozgalmak történetének ezt a fontos szakaszát ábrázolja. Végezetül pedig hadd írjam ide az egyik gyűlésen elhangzott szavaikat. A háborúról van szó: »Vad Bill hirtelen felugrott. — Ezek a veszekedések Németország és Anglia miatt a szívem gyökeréig fájnak! Hát nem látjátok, ti hülyék, hogy ugyanazt a játékot űzitek, mint uraitok? Egymással veszekedtek, ahelyett, hogy felráznátok a munkásságot és felkészülnétek az igazi harcra... Stankewitz elvtárs ráduplázott: Gyűlölöm a háborút, mert ellenségességet szít a munkások között. A háborúnak nincs egyetlen jó tulajdonsága!... Vad Bill arca gúnyos mosolyra torzult! — Ez nem igaz; hiszen a háború fegyvert nyom a proletárok markába és megtanítja őket, hogyan kell bánni vele. Mi lesz, ha egy napon megfordítják a fegyver csövét és a maguk harcát fogják megvívni?«

Bori Imre